

Article Type:

Research Paper

Original Title of Article:

The relationship between assertiveness and separation-individuation in adolescents

Turkish Title of Article:

Ergenlerde güvengenlik ve ayrışma-bireyleşme arasındaki ilişki

Author(s):

İzzet PARMAKSIZ, Suat KILIÇARSLAN

For Cite in:

Parmaksız, İ. & Kılıçarslan, S. (2020). The relationship between assertiveness and separation-individuation in adolescents. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10(3), 869-888. <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2020.027>

Makale Türü:

Özgün Makale

Orijinal Makale Başlığı:

The relationship between assertiveness and separation-individuation in adolescents

Makalenin Türkçe Başlığı:

Ergenlerde güvengenlik ve ayrışma-bireyleşme arasındaki ilişki

Yazar(lar):

İzzet PARMAKSIZ, Suat KILIÇARSLAN

Kaynak Gösterimi İçin:

Parmaksız, İ. & Kılıçarslan, S. (2020). The relationship between assertiveness and separation-individuation in adolescents. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10(3), 869-888. <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2020.027>

The relationship between assertiveness and separation-individuation in adolescents

İzzet PARMAKSIZ ^{*a}, Suat KILIÇARSLAN ^{**a}

^a Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Education, Niğde/Turkey

Article Info

DOI: 10.14527/pegegog.2020.027

Article History:

Received 26 January 2020
Revised 05 June 2020
Accepted 29 June 2020
Online 06 August 2020

Keywords:

Assertiveness,
Separation-individuation,
Adolescents.

Article Type:

Research paper

Abstract

This study aims to determine whether assertiveness predicts restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection, which are the sub-dimensions of Separation-Individuation Test of Adolescence. The study was conducted with high school students in a Central Anatolian city during the second semester of the 2018-2019 academic year. A total of 488 students, 324 girls and 164 boys, participated in the study. Regression, pearson correlation and t test were used in the analysis of the data obtained T-test results indicated that sex significantly differentiated the scores of separation anxiety while it did not differentiate the scores of restriction anxiety and expectation of rejection. Correlation analysis showed that there was a negative relationship between assertiveness level of adolescents and level of separation-individuation (restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection). Regression analysis revealed that assertiveness was the negative predictor of separation anxiety, expectation of rejection and restriction anxiety. These results indicate that, for a healthy development in adolescence, a critical period in personality development, becoming assertive and escaping passiveness can have a significant contribution to the personality development of the individual. The findings of the research were discussed and interpreted within the framework of the literature and suggestions were made to researchers and practitioners.

Ergenlerde güvengenlik ve ayrışma-bireyleşme arasındaki ilişki

Makale Bilgisi

DOI: 10.14527/pegegog.2020.027

Makale Geçmişi:

Geliş 26 Ocak 2020
Düzeltilme 05 Haziran 2020
Kabul 29 Haziran 2020
Çevrimiçi 06 Ağustos 2020

Anahtar Kelimeler:

Güvengenlik,
Ayrışma-bireyleşme,
Ergenlik.

Makale Türü:

Özgün makale

Öz

Bu çalışmada ergenlerde güvengenliğin ayrışma-bireyleşme ölçeği alt boyutları olan kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisini yordayıp yordamadığını saptamak amaçlanmıştır. Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı II. döneminde Orta Anadolu'da bir ildeki lise öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmaya 324 kız ve 164 erkek olmak üzere 488 öğrenci katılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde regresyon, pearson korelasyonu ve t testi kullanılmıştır. T-testi sonuçlarına göre cinsiyetin ayrılık kaygısı puanlarını anlamlı farklılaştırmasına karşın kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi puanlarını anlamlı farklılaştırmadığı saptanmıştır. Yapılan korelasyon analizi güvengenlikle ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeyi arasında (kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisini) negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre güvengenliğin ayrılık kaygısının, reddedilme beklentisinin ve kısıtlanma kaygısının negatif yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar kişilik gelişiminde kritik bir dönemi ifade eden ergenlikte sağlıklı bir gelişim için bireylerin güvengenleşerek çekingenlikten sıyrılmasının bireyin kişilik gelişiminde çok önemli katkısı olabileceğini göstermektedir. Araştırma bulguları, alan yazın çerçevesinde tartışılıp yorumlanarak araştırmacılara ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

* Author: izparm44@gmail.com

** Author: suatkilicarslan@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-2468-6134>

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-2907-8480>

Introduction

Starting from the end of childhood and ending with the general completion of growth and maturation, adolescence is a biopsychosocial process in which individuals prepare for adulthood (Neinstein, Gordon, Katzman, Rosen, & Woods, 2009). Adolescence is a period in which individuals tend to experience many problems related to family, friends, school, environment and individual (Ege, 2018). The most important developmental task of adolescence is the acquisition of identity (Erikson, 1968). During the adolescence, development process is very important for adolescents to develop an autonomous identity by becoming independent from their parents. The adolescent, who began to separate from the family during adolescence, completes the individuation process after healthily getting over this period. During the separation and individuation process, differences may be observed according to the individual's life, but adolescence has significant effects during this process (Meeus, Oosterwegel & Vollebe, 2002). While trying to cope with different problems of the period in which they are in, adolescents are also trying to gain a successful identity status. One of the important determinants of identity development is separation -individualization characteristic, which represents the independence of the adolescent from the family.

Separation-Individuation

While separation is defined as differentiation from others, distancing and determination of boundaries, individuation is defined as the testing of intellectual separation and reality. The first of the two critical periods in the individual's separation-individuation process is the first three years (Mahler, Pine & Bergman, 2003) and the other is the adolescence period (Blos, 1989). Individuals, around the age of three, start to act independently realizing that they are different from their family. By expanding its boundaries, this independence manifests itself as an effort to stand on their own feet in adolescence. In this respect, separation-individuation process is noticeable in adolescence. In adolescents, separation-individuation process is associated with stress (Skowron, Wester & Azen, 2004), adaptability (Mattanah, Hancock & Band, 2004), attachment level (Downing & Nauta, 2010), mental health (Gharehbaghy, 2011), parental attitudes (Rakipi, 2015) and cultural characteristics (Chen, 2016). As seen in studies in literature, this developmental process that affects adolescents in many ways is too important to be ignored.

Emerging in adolescence, separation is the ability to standing on one's own feet and to maintain self-control, such as being distant with parents, setting boundaries and being emotionally and economically independent (Karadayı, 1998). On the one hand, there is a tendency to act independently of parents on adolescence while, on the other hand, there is anxiety and confusion over separation from them because separation-individuation is one of the critical periods in human life. The fact that it is a critical period indicates that this period is a decisive process in an individual's life. It is understood from this that the separation-individuation is also the ability of adolescents to make their own decisions in an autonomous manner without moving away from those around them, especially their parents. With physical and cognitive maturation, adolescents feel grown up and do not see their parents as competent like they did when they were younger. This shows that adolescents begin to have a sense of self that shows that they are separated and individualized (Kins, Soenens & Beyers, 2011). During this period, adolescents experience conflicts with their parents from time to time in order to mature and separate, they embark on a search outside the family, and their peers gain importance (Blos, 1989). As a result of this situation, individuals' dependence on their parents weakens during adolescence and they try to gain their own independence (Yüncü et al. 2009). Adolescents breaking with their parents, who they see as a part of themselves, is a natural process in adolescent separation-individuation (Kroger, 1985). During adolescence, adolescents begin to become autonomous by reviewing the relationship with their parents. Thus, by becoming individualized, adolescents try to separate emotionally, too (Sabaka, 2009). It is stated that the autonomous attitude emerging due to separation arises with intrinsic motive and personal will (Kağıtçıbaşı, 2005).

During adolescence, adolescents are constantly interested in how accurate their decisions are. Adolescent, who started to act autonomously by separating their parents, create a separate sense of self from their first-degree relatives. This autonomous attitude enables adolescents to develop a healthy emotional attachment (Bartle & Anderson, 1991). However, Lapsley and Edgerton (2002) state that problems experienced in this period set the ground for problems that will arise in the future life of individuals. Because negativities experienced in adulthood are associated with the separation-individuation anxiety seen in previous periods (Manicavasagar, Silove & Curtis, 1997). It is also stated that separation-individuation has a profound effect on the whole life of individuals, especially in adolescence (Lapsley & Stey, 2010). As it is understood from these explanations, as a natural result of social life, individuals' differentiation from others and gaining their own identity turns into a protective factor for their mental health. In addition, the separation-individuation process, which is an element of social development, has a critical importance during adolescence (Crespi & Sabatelli, 1993). Therefore, separation-individuation is one of the important issues in adolescence. In this study, separation-individuation of adolescents was evaluated in three sub-dimensions.

1. Separation anxiety: It is the separation from the important ones (mother, father, sibling, etc.) for individuals (Aslan & Güven, 2009). Separation anxiety describes the fear of losing emotional or physical contact with someone who cares. It is associated with feelings of rejection and abandonment. There is anxiety or depressive feelings caused by this thought of separation (Levine, Green, & Millon, 1986; Levine & Saintonge, 1993).

2. Restriction anxiety: It is the restriction of the child's life by the control of parents. (Aslan & Güven, 2009). It is the sense that the autonomy of individual is tried to be prevented. Adolescents often feel controlled or surrounded by other people (mother, father, sibling, etc.) whom they think affect their autonomy (Levine et al., 1986; Levine and Saintonge, 1993).

3. Expectation of rejection: It is the sense that they are not wanted by their first-degree relatives such as mother, father and sibling (Aslan & Güven, 2009). Fear of being hurt by them, not being understood, believing that no one will be there when they need it, thinking that people who are important to their problems are insensitive, thinking that they are not desired in family environment, being excluded, having difficulty in trusting people, avoiding close relationships, feeling worthless and behavior exhibited in this direction have been related to expectation of rejection (Levine & Saintonge, 1993).

The separation-individuation process, which is handled with the sub-dimensions of separation anxiety, expectation of rejection and restriction anxiety, is effective for adolescents in gaining identity and it is not independent of individuals' attitudes. One of these attitudes shows itself as assertiveness. Because the ability of adolescents to behave assertive is one of the factors that determine whether they will be successful in the separation-individuation process (Aslan, 2013). In this respect, it can be stated that assertiveness is effective on separation-individuation (Mazor & Tal, 1996). This information shows that the assertiveness level of adolescents has a critical importance in the separation-individuation process.

Assertiveness

Assertiveness refers to the ability to defend one's rights and express one's feelings and thoughts easily as well as to an attitude that is equal and free from anxiety in human relations. In addition, individuals with an assertive attitude find the rights of others as valuable as theirs (Alberti & Emmons, 2002). Assertiveness affects individual's self-confidence, adaptation to society, and mental well-being (Görmez, 2014). Wolpe (1970) explained assertiveness with the reciprocal inhibition theory, and defined assertive behavior as an individual being sociable in interpersonal relationships. Theoretically, assertiveness does not only develop and shape according to hereditary or cultural characteristics. In addition to heredity and cultural characteristics, the quality of the bond established with parents also affects the skill of assertiveness (Özer, 2011). In this respect, healthy separation-individuation becomes an important variable in attaining assertiveness. During this process, individuals who are not assertive

develop passive characteristics. Assertive behavior affects the quality of the individual's relationship with oneself and others, and requires that the individual treat oneself and others fairly (Pamuk, 2013). In addition, assertive individuals are compatible and effective when making decisions. Again, assertive individuals strive to achieve their life-related goals and can direct their own lives (Dinçyürek, 2010). They are aware of need for self-disclosure while doing what they want (Townend, 2007), and they develop a pattern of behavior that takes into account the situation of the other person as well as their own situation. Therefore, the adolescent individual does not tend to act passive, which is defined as behavioral patterns that generate negative emotions (Çelik, 2016). While adolescents who are assertive do not have problems in expressing themselves, adolescents who are passive may experience different problems while expressing themselves (Tagay, Önen & Polat, 2018). It is also known that passive individuals feel alone (Mofrad & Mefradi, 2015) and experience intense social anxiety problems (Delamater & Mcnamara, 1986). Because passive individuals are anxious, slow-moving and hesitant to express their feelings (Kiraz, 2016). Since passive individuals' self-confidence is not high, they push themselves into the background. Their decisions are taken by others, and they are worried about not looking good. They don't have the ability to say no. Not sociable, these individuals are afraid to take responsibility and to change (Özkan & Özen, 2008). Although adolescents want to have an assertive nature, they can not always reflect this on their behaviors and they may exhibit passive behaviors. For this reason, it is important that adolescents have assertive skills and behave assertively. In the literature, there are studies on the relationship between assertiveness and substance use (Trudeau, Lillehoj, Spoth & Redmond, 2003), depression (Fuspita, Susanti & Putri, 2018), empathy (Simarmata & Rahayu, 2018), social anxiety (Ahmadi, Daramadi, Asadi-Samani & Sani, 2017), self-confidence, stress, psychological well-being, academic achievement (Maqbool Parray & Kumar, 2017) and family communication (AbolfazlVagharseyyedin & Mood, 2017). As it will contribute to adolescence researches, it is thought that the relationship between adolescents' separation-individuation level and assertiveness level should be examined carefully.

Relationship between Separation-Individuation and Assertiveness

Considering the above explanations, it is believed that assertive individuals do not have much problems in the separation-individuation process; but passive individuals will have difficulty. For this reason, it is very important for individuals to refrain from passiveness and attain assertive qualities. According to Kılıç (2010), there is a positive relationship between adolescents' level of assertiveness and their attachment to their parents. Adolescents behaving assertive in the process of moving towards being an independent individual is one of the factors determining whether or not they are successful in the separation-individuation process from their parents (Aslan, 2013). Definitions of assertiveness show that assertive individuals are extroverted and social individuals. Extroversion, on the other hand, expresses assertive behavior characteristics (McCabe & Fleson, 2012). In this respect, it is estimated that assertiveness and passiveness can be predictive of separation-individuation. Mazor and Tal (1996) state that individuals with inadequacies in individualization have difficulties in expressing trust and behaving in an assertive manner, and exhibit passive attitudes. Aslan (2013) states that assertiveness has a significant relationship with separation anxiety. However, there are very few studies investigating the relationship between these variables. Therefore, in this study, it was aimed to determine whether assertiveness predict restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection, which are the sub-dimensions of Separation-Individuation Test of Adolescence. In the Turkish literature, there is no study examining the relationship between assertiveness and separation-individuation except Aslan's (2013). Therefore, there is a need for studies that will put forth the relationship between assertiveness and separation-individuation and recommendations that will be made in line with the findings of this study. With this study, it is believed that important data that will contribute to the solution of problems experienced by individuals in terms of separation-individuation during adolescence will be obtained. For this purpose, the accuracy of the following hypotheses was tested.

1. Sex significantly differentiates the scores of restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection, which are the sub-dimensions of the separation-individuation scale.
2. Assertiveness significantly predicts the restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection, which are the sub-dimensions of the separation-individuation scale.

Method

Research Design

This study employed the correlational survey model to examine the relationships between restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection, which are the sub-dimensions of Separation-Individuation Test of Adolescence and the assertiveness levels.

Participants

This study was conducted with 10th, 11th and 12th grade students studying in four different high schools in a Central Anatolian city during the second semester of 2018-2019 academic year. Attention was paid that the students had different socio-economic characteristics and different academic success levels in the selection of the school where the scales were applied. A total of 488 students, 324 girls (66.40%) and 164 boys (33.60%) participated in the study. Simple random sampling method was used in the study and the volunteering was taken as the basis. The data were collected by using the Separation-Individuation Test of Adolescence, Assertiveness Inventory and the personal information form developed by the researchers in order to obtain participants' socio-demographic information. The participants' ages ranged between 16-18 ($M \pm SD=16.28 \pm .92$).

Data Collection Tools

Personal Information Form: The personal information form prepared by the researchers consists of information such as the age and sex of the participants.

Assertiveness Inventory: This inventory was developed by Voltan-Acar and Öğretmen (2007) to measure individuals' assertiveness. In the inventory, there are 17 items for passiveness, and 11 for assertiveness. The scale is a six-point likert-type measuring instrument consisting of 28 items. When some items in the scale are scored upside down, the scale gives the total assertiveness score. The score obtained from this measurement tool ranges between 28 and 168. The high score obtained from the inventory refers to high assertiveness level. The internal consistency coefficient of the inventory's passiveness dimension is .83. The internal consistency coefficient of the inventory's assertiveness dimension is .78. The internal consistency coefficient for the total inventory is .87. Conducting the study with a sample of 35 people for the test-retest technique while developing this measurement tool was reported as one of the inventory's limitations. For this reason, Voltan-Acar and Öğretmen (2007) recommended that the scale should be examined again by applying a larger sample than this, and reliability was re-examined using a test-retest method with a new sample group of 113 people. According to the results of this analysis, the test-retest reliability was calculated as .78 for the total score. This measurement tool showed that aggressiveness and assertiveness were two different concepts. Developed to determine assertiveness levels of individuals, this inventory was found to be a valid and reliable measurement tool. In the data obtained by the researchers within the scope of this research, the internal consistency coefficient of the scale was found to be .85.

The Separation-Individuation Test of Adolescence: Developed by Levine, Green and Millon (1986), The Separation-Individuation Test of Adolescence was adapted into Turkish by Aslan and Güven (2009). The scale is a measurement tool aiming to determine the separation-individuation levels of individuals with sub-dimensions of separation anxiety, expectation of rejection, and restriction anxiety. The test-retest reliability coefficient of the scale was .85 for the expectation of rejection, .86 for the separation anxiety, and .85 for restriction anxiety. The internal consistency coefficient of the scale was .82 for expectation of rejection, .75 for separation anxiety, and .79 for restriction anxiety. These data show that

the scale is a reliable measurement tool. In this study, the internal consistency coefficient of the scale was found to be .80 for expectation of rejection, .72 for separation anxiety and .77 for restriction anxiety.

Data Collection

In order to collect the study data, the necessary official permissions were obtained from the relevant provincial directorate of national education. In this context, the Separation-Individuation Test of Adolescence, Assertiveness Inventory and the Personal Information Form were administered to students by the researcher during the second semester of the 2018-2019 academic year. During the data collection, school administrators and students were informed about the purpose of the study, and attention was paid to ensure that there was a suitable environment and time to answer the scales. After the necessary explanations about the data collection tools were given, the scales were answered by the students under the supervision of the researcher and this process took an average of 20 minutes.

Data Analysis

In this study, the relationship between the variables was examined and firstly the homogeneity of the data was tested. The sample has a normal distribution. The skew value is between -.12 and .41 for all variables, and kurtosis value is between -.48 and .15 for all variables. The fact that the scores' skewness and kurtosis coefficients are close to ± 1.00 borders can be interpreted as the scores not showing excessive deviation from normal (Büyüköztürk, Çokluk & Köklü, 2010). T-test, Pearson correlation coefficient, simple linear regression analysis and hierarchical regression analysis were used for data analysis. The outliers with Mahalanobis distance values were calculated, and 10 data with outlier were removed from the data set. Durbin-Watson values used to test autocorrelation are in the range of 1.76 and 1.89.

Findings

Preliminary Analysis

When Table 1 is examined, the adolescents' separation anxiety score differed significantly between means according to the sex ($t_{(2-486)} = 3.11, p < .05$) variable. However, restriction anxiety ($t_{(2-486)} = -1.40, p > .05$) and expectation of rejection ($t_{(2-486)} = .81, p > .05$) scores did not differ significantly according to the sex variable.

Table 1.

Effects of Sex on Separation Anxiety, Restriction Anxiety, Expectation of Rejection and Assertiveness.

	Sex		$t_{(488)}$	p
	Female (n=324) Mean $\pm$ SD	Male (n=164) Mean $\pm$ SD		
Separation Anxiety	35.24 $\pm$ 7.89	32.84 $\pm$ 8.37	3.11	.00
Restriction Anxiety	20.02 $\pm$ 6.47	20.85 $\pm$ 5.55	-1.40	.16
Expectation of Rejection	33.66 $\pm$ 9.63	32.94 $\pm$ 8.30	.81	.42
Assertiveness	109.14 $\pm$ 20,83	106.35 $\pm$ 18.86	1.41	.15

Correlations among Variable

According to the correlation analysis results in Table 2, it is observed that there is a moderate negative relationship between assertiveness and Separation-Individuation Test of Adolescence sub-dimensions. *(The high score in the Separation-Individuation Test of Adolescence sub-dimensions shows a negative situation in separation-individuation while the low score in sub-dimensions shows a positive situation.)*

Table 2.
Means, Standard Deviations and Correlations.

Variables	Mean ± SD	Assertiveness	SA	RA	ER
Assertiveness	108.21 ± 20.21	1.00			
SA	34.43 ± 8.12	-.37*	1.00		
RA	20.30 ± 6.18	-.21*	.26*	1.00	
ER	33.42 ± 9.20	-.29*	.39*	.49*	1.00

*p<.01 SA: Separation Anxiety, RA: Restriction Anxiety, ER: Expectation of Rejection

The Results of Regression Analysis

Since sex significantly differed the separation anxiety scores and since it had a normal distribution, it was as a dummy variable and included in the regression analysis. Hierarchical regression analysis was conducted to determine the extent to which students' assertiveness and the results are presented in Table 3.

Table 3.
Summary of the Regression Analysis.

Dependent Variable	Independent Variable	R ²	F	β	t
Separation Anxiety	Sex	.02	9.70**	-.14	-3.11**
	Sex	.17	48.43*	-.17	-3.97*
	Assertiveness			-.38	-9.25*
Restriction Anxiety	Assertiveness	.05	22.98*	-.21	-4.79*
Expectation of Rejection	Assertiveness	.09	45.84*	-.29	-6.77*

*p = .00, **p < .01

According to the Table 3, assertiveness and sex negatively predicted separation anxiety (17.00%). Linear regression analysis was conducted to determine the extent to which the students' assertiveness means scores predicted expectation of rejection and restriction anxiety scores, which are the sub-dimensions of the Separation-Individuation Test of Adolescence, and the results are presented in Table 3. Sex was not included in the analysis since it did not significantly differ the sub-dimensions of restriction anxiety and expectation of rejection. Assertiveness was a significant negative predictor of restriction anxiety (5.00%) and expectation of rejection (9.00%).

Discussion

In this study, the predictive effect of assertiveness on restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection in adolescence was examined. In the preliminary analysis, it was determined that there was a negative relationship between assertiveness and separation-individuation sub-dimensions. This result is important to correctly interpret the separation-individuation process in adolescence.

The role of sex in the anxiety experienced due to separation from parents, which is an important factor in individuation and separation, cannot be ignored. Also, according to the findings of this research, sex significantly differentiates separation anxiety scores. But, it does not significantly differentiate the scores of restriction anxiety and expectations of rejection. In the study of Doğru-Çabuker and Balcı-Çelik (2019), the restriction anxiety does not show a significant difference according to sex. Separation anxiety and expectation of rejection differ significantly by sex. These data are in parallel with the results of the present study in terms of restriction anxiety and separation anxiety dimension whereas they do not show parallelism in terms of expectation of rejection dimension. Expecting more commitment and continuation to relationship roles from women than men (Polat, 2013) may lead to a more troubled separation anxiety and difficulty in gaining identity during the separation-

individuation process. Chen (2016) states that affective independence is culturally related to separation-individuation structures. In this respect, it can be said that this dimension of separation-individuation is affected by cultural factors in women. In addition, compared to boys, it is seen that girls experience more problems both in separation-individuation process and psychological adjustment (Yaman, 2005). Because passive behavior in Turkish society is seen as a good behavior in women while it is seen as a deficiency in men. While men are expected to behave more assertive, the expectation for women to be assertive is low (Sayar, Solmaz, Öztürk, Özer & Arıkan, 2000). From this point, women have more difficulties in separating from parents and forming their independent identity.

Another hypothesis of the study was that assertiveness would be a negative predictor of restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection. In this study, it was found that the assertiveness of adolescents predicted the scores of separation anxiety, restriction anxiety and expectation of rejection negatively. Adolescents who fail to separate themselves from their parents and does not realize individuation experience anxiety of being controlled and abandonment anxiety (La Sala, 2002) by adapting less to their environment (Sauber, L'Abate & Weeks, 1985). The quality of the bond with parents is very important in attaining assertiveness, which is a desired quality (Özer, 2011). In this respect, it can be said that individuals with assertive qualities will be separated from their parents in a healthier manner and will be more resilient adults. According to the results of this study, the fact that there is a negative relationship between assertiveness, which is a positive characteristic, and Separation-Individuation Test of Adolescence sub-dimensions (restriction anxiety, separation anxiety and expectation of rejection), and Separation-Individuation Test of Adolescence sub-dimensions shows that assertiveness has an important role in separation-individuation. Assertiveness is also a significant predictor of separation anxiety and expectation of rejection (Aslan, 2013). Maqbool Parray and Kumar (2017) state that assertive attitude decreases stress levels of adolescents by increasing their sense of self and has a positive effect on their emotional well-being. Furthermore, assertiveness makes individuals self-confident, self-fulfilled and well adapted to the society in which they live (Görmez, 2014). As assertiveness increases, separation-individuation sub-dimension scores decrease. Decreased scores are an expected situation in separation-individuation. It can be seen that assertive individuals have most of the desired personality traits that should be possessed to experience anxiety felt in case of separation at the minimum level, to have decreased expectation of rejection felt against other people and not to experience restriction anxiety. Assertive individuals also have high self-esteem (Tagay et al., 2018). Because assertive individuals communicate effectively, have social skills, are compatible with their environment, and are successful in their social life. These people have the ability to say no and set a boundary with others. In addition, assertive individuals can express their feelings clearly and do not hesitate to exercise their rights. While doing all these, they also respect the rights of others. In this context, being assertive supports the individual's personal needs as well as being able to adapt to the society in a healthy way (Voltan, 1980). This contributes positively to the acquisition of a healthy identity. In the literature, there is no study that has the opposite findings with this research data. This result increases the validity of our findings.

On the other hand, passive individuals who have the opposite characteristics of being assertive have difficulty in claiming their rights, cannot express their feelings as they wish and do not have effective communication skills. Therefore, passive individuals consider themselves socially inadequate (Mc Whirter & Voltan-Acar, 2005). Passive people act shy, helpless and act as if they are victims. They seem like they have no power or ability to take action and speak, and try to keep their true selves hidden. They allow their rights to be violated by others. They do not express their needs, wishes and feelings, and are often anxious, angry and excited, but they hold these emotions inside themselves (Doty, 2018). It is seen that gaining identity with healthy separation from their parents is a challenging situation for these individuals. In addition, adolescents with high rejection anxiety and separation anxiety are more depressed and experience more negative emotions (Taşkın, Yüksel & Özmen, 2009). For this reason, it is important for these individuals to gain assertive attitudes. Considering the research findings mentioned above, it can be said that passive individuals will have negative experiences in the separation-individuation process and will have difficulty in gaining identity. From this point of view, these results

support the findings of this research, which expresses the relationship between assertiveness and separation-individuation. Studies in the literature have shown that surviving the separation-individuation process without experiencing too many problems has a positive relationship with social adjustment and a negative relationship with loneliness (Hoffman & Weiss, 1987; Rice, Cole, & Lapsley, 1990). Assertiveness is also considered as a social skill (Altun, 2006) and therefore assertive individuals are well-adjusted individuals with social skills. The findings of this study also show that there is a negative relationship between assertiveness and separation-individuation sub-dimensions and assertiveness is a negative predictor of separation-individuation sub-dimension. These results show that in adolescence, which is a critical period in personality development, the fact that individuals do not behave passively and behave assertively contributes to the development of an autonomous personality. From this point of view, it can be said that assertive individuals are more successful in separation-individuation whereas passive (lonely) individuals are not as successful as assertive individuals.

Conclusion and Implications

As it can also be understood from the results of this study, since the separation-individuation process is a predictor of possible problems in the future, the issue of separation-individuation, which is an important developmental skill for adolescents, emerges as a situation that needs to be emphasized. In similar studies in the future, socio-cultural effects affecting the separation-individuation process during adolescence and the effects of parental attitudes on this process can be investigated.

Social projects and activities can be organized to ensure that individuals exhibit assertive attitudes during adolescence and take young people away from passiveness. Informative studies (brochures, posts on the school website) and in-service trainings can be conducted for teachers and school administrators who are influential on students' behaviors, about the importance of separation-individuation and what are the assertive skills. In accordance with the understanding of developmental guidance, seminars that will increase awareness of students and families can be organized within the scope of preventive psychological counseling services. Peer support programs, which may be role models, can be prepared. In addition, since the supportive communication of parents is very important in the separation-individuation process, family trainings can be organized in order to develop these skills of adolescents.

The results of this study should be carefully evaluated within the framework of its limitations. It should be emphasized that the results of this study are limited with the measurement tools and sample group used in this study. The study results are based on the personal opinions of the individuals participating in the study group and can only be interpreted in terms of young individuals with similar socio-cultural structure and developmental stage. This research can be repeated with sample groups with different socio-demographic characteristics and the results can be examined comparatively.

Turkish Version

Giriş

Ergenlik, çocukluğun sonlarından başlayarak büyüme ve olgunlaşmanın genel olarak tamamlanmasıyla sona erip yetişkinliğe hazırlanan biyopsikososyal bir süreçtir (Neinstein, Gordon, Katzman, Rosen, & Woods, 2009). Ergenlik, bireylerin aile, arkadaş, okul, çevre ve bireysel kaynaklı pek çok sorun yaşama eğiliminde olduğu bir dönemdir (Ege, 2018). Ergenlik döneminin en önemli gelişimsel görevi ise kimlik kazanımıdır (Erikson, 1968). Ergenlik dönemi, gelişim sürecinde ergenlerin ebeveynlerinden bağımsızlaşarak özerk bir kimlik geliştirmesi açısından çok önemlidir. Ergenlik döneminde aileden ayrılmaya başlayan ergen bu sürecin sağlıklı atlatılmasıyla bireyleşme sürecini tamamlamaktadır. Ayrışma-bireyleşme sürecinde, bireyin yaşantısına göre farklılıklar gözlenebilir, fakat ergenlik döneminin bu süreçte önemli etkileri mevcuttur (Meeus, Oosterwegel & Vollebe, 2002). Ergen, içinde bulunduğu dönemin farklı sorunlarıyla baş etmeye çalışırken aynı zamanda başarılı bir kimlik statüsü kazanmak için de çabalamaktadır. Kimlik gelişiminin önemli belirleyicilerinden biri ise ergenin aileden bağımsızlaşmasını temsil eden ayrışma-bireyleşme özelliğidir.

Ayrışma-Bireyleşme

Ayrışma diğer bireylerden farklılaşma, uzaklaşma, sınırların belirlenmesi olarak tanımlanırken bireyleşme düşünsel ayrılığın ve gerçekliğin test edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin ayrışma-bireyleşmesi sürecinde iki kritik dönemden birincisi ilk üç yaş (Mahler, Pine & Bergman, 2003), diğeri ise ergenlik dönemidir (Blos, 1989). Kişi ortalama 3 yaşında ailesinden farklı bir birey olduğunu farkederek bağımsız hareket etmeye başlar. Ergenlikte ise bu bağımsızlık biraz daha sınırlarını genişleterek kendi ayaklarının üzerinde durabilme çabası olarak kendini gösterir. Bu açıdan ayrışma-bireyleşme süreci ergenlik döneminde fark edilir derece kendini göstermektedir. Ergenlerde ayrışma-bireyleşme sürecinin stresle (Skowron, Wester & Azen, 2004), uyum becerisiyle (Mattanah, Hancock & Band, 2004), bağlanma düzeyiyle (Downing & Nauta, 2010), ruh sağlığıyla (Gharehbaghy, 2011), anne-baba tutumlarıyla (Rakipi, 2015) ve kültürel özelliklerle ilişkili olduğu (Chen, 2016) görülmektedir. Yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere ergenleri pek çok yönden etkileyen bu gelişimsel süreç göz ardı edilmeyecek kadar önemlidir.

Ergenlikte ortaya çıkan ayrışma; ebeveyn ile mesafeli olma, sınırlarını belirleme, duygusal ve ekonomik anlamda bağımsız olma gibi kişisel kontrolü sağlama ve kendi ayaklarının üzerinde durabilme becerisidir (Karadayı, 1998). Ergenlikte bir tarafta anne babadan bağımsız hareket etme eğilimi varken diğer bir taraftan da onlardan ayrılamamanın ortaya çıkardığı kaygı ve karmaşa da mevcuttur. Çünkü ayrışma-bireyleşme, insan yaşamındaki kritik dönemlerden biridir. Kritik bir dönem olması da bu dönemin bireyin yaşamında belirleyici bir süreç olduğunu göstermektedir. Buradan anlaşılıyor ki ayrışma-bireyleşme aynı zamanda ergenin etrafındakilerden özellikle anne babadan uzaklaşmadan özerk bir tutumla kendi kararlarını alabilme becerisidir. Fiziksel ve bilişsel olgunlaşmayla birlikte, ergenler, büyüdüklerini hissetmekte ve ebeveynlerini çocukken olduğu gibi her konuda yetkin görmemektedir. Bu durum da ergenlerin ayrıştıkları ve bireyselleştiklerini gösteren bir benlik algısının ortaya çıktığını göstermektedir (Kins, Soenens & Beyers, 2011). Bu dönemde ergen olgunlaşmak ve farklılaşmak için anne-babayla zaman zaman çatışmalar yaşar, aile dışında arayışa girer ve bu süreçte akranları önem kazanır (Blos, 1989). Bu durumun sonucu olarak da ergenlik döneminde bireyin anne-babasına olan bağımlılığı zayıflar ve kendi bağımsızlığını kazanmaya çalışır (Yüncü et al., 2009). Ergenlerin kendileriyle sanki bir bütün olarak gördüğü anne babalarıyla bağlarını koparmaları ergen ayrışma-bireyleşmesinde doğal bir süreçtir (Kroger, 1985). Ergenlik döneminde ebeveyniyle arasındaki ilişkiyi gözden geçirerek özerkleşmeye başlayan ergen kendine has olmaya başlar. Böylece ergen bireyselleşerek duygusal anlamda da ayrılmaya çalışır (Sabaka, 2009). Ayrılmaya bağlı olarak ortaya çıkan özerk tutumun ise içsel güdü ve kişisel iradeyle ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Ergenlik döneminde ergen sürekli verdiği kararların ne kadar doğru olduğuyula ilgilenir. Ebeveynlerinden ayrılarak özerk davranmaya başlayan ergen birinci derece yakınlarından ayrı bir benlik algısı oluşturmaktadır. Bu özerk tutum ise ergenin sağlıklı bir duygusal bağıllık geliştirmesini sağlamaktadır (Bartle & Anderson, 1991). Bununla birlikte Lapsley ve Edgerton (2002) bu dönemde yaşanan problemlerin bireyin gelecek yaşantısında ortaya çıkacak problemlere zemin hazırladığını ifade etmektedir. Çünkü yetişkinlikte yaşanan olumsuzluklar önceki dönemlerde görülen ayrışma-bireyleşme kaygısıyla ilişkilendirilir (Manicavasagar, Silove & Curtis, 1997). Ayrıca ayrışma-bireyleşmenin ergenlik dönemi başta olmak üzere bireyin tüm yaşamı üzerinde derin bir etkisinin olduğuda ifade edilmektedirler (Lapsley & Stey, 2010). Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere bireyin sosyal yaşamın doğal sonucu olarak diğer fertlerden farklılaşarak kendi kimliğini kazanması bireyin ruh sağlığını da koruyucu bir unsura dönüşmektedir. Ayrıca sosyal gelişiminin de bir unsuru olan ayrışma-bireyleşme süreci, ergenlik döneminde kritik bir öneme sahiptir (Crespi & Sabatelli, 1993). Bu nedenle ayrışma-bireyleşme ergenlik dönemindeki önemli konulardan biridir. Bu araştırmada ergen bireylerin ayrışma-bireyleşmeleri üç alt boyutta değerlendirilmiştir.

1. Ayrılık kaygısı: Birey için önemli olanlardan (anne, baba, kardeş vb.) ayrışmadır (Aslan & Güven, 2009). Ayrılık kaygısı değer verilen biriyle duygusal veya fiziksel teması kaybetme korkusunu tanımlar. Reddedilme ve terkedilme duygularıyla ilişkilidir. Bu ayrılık düşüncesinin ortaya çıkardığı endişe veya depresif duygular söz konusudur (Levine, Green, & Millon, 1986; Levine & Saintonge, 1993).

2. Kısıtlanma kaygısı: Anne babanın çocuğun yaşamını kontrol ederek sınırlandırmasıdır (Aslan & Güven, 2009). Bireyin özerkleşmesinin engellenmeye çalışıldığı duygusudur. Ergenler çoğunlukla özerkliklerini etkilediğini düşündükleri diğer insanlar (anne, baba, kardeş vb.) tarafından kendilerini kontrol altına alınmış veya kuşatılmış hissederek (Levine et al., 1986; Levine & Saintonge, 1993).

3. Reddedilme beklentisi: Anne, baba, kardeş vb. tarafından istenilmediği duygusunun yaşanmasıdır (Aslan & Güven, 2009). Onlar tarafından incitilmekten, onların kendisini anlamamalarından endişe duyma, ihtiyaç duyduğunda kimsenin yanında olmayacağına inanma, yaşadığı sorunlar karşısında kendisi için önemli olan kişilerin duyarsız kaldığını düşünme, aile ortamında istenilmediğini dışlandığını ve kendisinden rahatsız olunduğunu düşünme, insanlara güvenmede zorluk yaşama, yakın ilişki kurmaktan kaçınma, kendisini değersiz hissetme gibi duyguların yaşandığı durum ve bu doğrultuda sergilenen davranışlardan oluşmaktadır (Levine & Saintonge, 1993).

Ayrılık kaygısı, reddedilme beklentisi ve kısıtlanma kaygısı alt boyutlarıyla ele alınan ayrışma-bireyleşme süreci ergenin kimlik kazanmasında etkilidir ve bireylerin sahip oldukları tutumlardan bağımsız değildir. Bu tutumlardan biri de güvengenlik olarak kendini göstermektedir. Çünkü bir ergenin güvengen davranabilmesi ayrışma-bireyleşme sürecinde başarılı olup olmayacağını belirleyen faktörlerden biridir (Aslan, 2013). Bu açıdan güvengenliğin ayrışma-bireyleşme üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir (Mazor & Tal, 1996). Bu bilgiler ergen bireyin ayrışma-bireyleşme sürecinde güvengen olabilme düzeyinin kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Güvengenlik

Güvengenlik, insan ilişkilerinde eşit ve kaygıdan uzak bir tutumu ifade ederken kişinin kendi haklarını savunabilmesi, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etmesidir. Ayrıca güvengen tutuma sahip bireyler başkalarının haklarını da kendilerinininki kadar değerli bulurlar (Alberti & Emmons, 2002). Güvengenlik, bireyin özgüvenli olmasını, topluma uyumlu olmasını ve ruhsal olarak iyi olmasını etkilemektedir (Görmez, 2014). Wolpe (1970), güvengenliği karşıt ket vurma kuramıyla açıklamış ve bireyin kişilerarası ilişkilerde girişken olmasını güvengen davranış olarak tanımlamıştır. Kuramsal açıdan güvengenlik sadece kalıtsal özelliklerle ya da kültürel özelliklere göre gelişip şekillenmemektedir. Kalıtsal ve kültürel özelliklerin yanı sıra güvengenlikte ebeveynlerle kurulan bağın kalitesi de güvengen beceriyi etkilemektedir (Özer, 2011). Bu açıdan sağlıklı ayrışma-bireyleşme, güvengenlik kazanımında önemli bir değişkene dönüşmektedir. Bu süreçte güvengen olamayan bireyler çekingen özellikler kazanmaktadır. Güvengen davranış, bireyin kendisiyle ve diğerleriyle iletişiminin kalitesini etkilemekte ve bireyin kendisine ve diğerlerine adil davranmasını gerektirmektedir (Pamuk, 2013). Ayrıca güvengen bireyler

karar verirken uyumlu ve etkindirler. Yine güvengen bireyler hayatlarıyla ilgili amaçlarını gerçekleştirmek için çabalarlar ve kendi hayatlarını yönlendirebilirler (Dinçyürek, 2010). Güvengen birey kendi isteğini yaparken karşıdakinin de kendini açıklama ihtiyacının farkındadır (Townend, 2007) ve kendisini düşündüğü kadar karşıdakinin de durumunu dikkate alan bir davranış örüntüsü geliştirir. Dolayısıyla ergen birey negatif duygular ortaya çıkaran davranış örüntüleri (Çelik, 2016) olarak tanımlanan çekingen davranma eğiliminde olmaz. Güvengen ergenler kendilerini ifade etmede sorun yaşamazken çekingen olan ergenler ise kendilerini ifade ederken farklı sıkıntılar yaşayabilmektedir (Tagay, Önen & Polat, 2018). Ayrıca çekingen bireylerin kendini yalnız hissettiği (Mofrad & Mefradi, 2015) ve yoğun sosyal kaygı problemleri yaşadığı bilinmektedir (Delamater & Mcnamara, 1986). Çünkü çekingen bireyler kaygılı, yavaş hareket eden ve duygularını ifade etmekten çekinen kişilerdir (Kiraz, 2016). Çekingen bireylerin kendilerine olan güveni yetersiz olduğundan kendini ikinci plana atarlar. Kararlar başkalarının alınır ve iyi görünmeme kaygısı yaşarlar. Hayır deme becerisine sahip değildirler. Girişken olmayan bu bireyler sorumluluk almaktan ve değişiklikten çekinirler (Özkan & Özen, 2008). Ergenler ise güvengen bir tabiata sahip olmak isteseler de bunu davranışlarına her zaman yansıtamazlar ve pasif davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle ergenlerin güvengen becerilere sahip olması ve güvengen davranabilmesi önem arz etmektedir. Literatüre bakıldığında güvengenliğin; madde kullanımı (Trudeau, Lillehoj, Spoth & Redmond, 2003), depresyon (Fuspita, Susanti & Putri, 2018), empati (Simarmata & Rahayu, 2018), soysal kaygı (Ahmadi, Daramadi, Asadi-Samani & Sani, 2017), özgüven, stres, psikolojik iyilik hali ve akademik başarı (Maqbool-Parray & Kumar, 2017) ve aile iletişimi (AbolfazlVagharseyyedin & Mood, 2017) ile ilişkisini araştıran çalışmalar mevcuttur. Ergenlik dönemi araştırmalarına katkı sağlayacağından dolayı ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeyi ile güvengenlikleri arasındaki ilişkinin de dikkatle incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ayrışma-Bireyleşme ve Güvengenlik Arasındaki İlişkiler

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında güvengen bireylerin ayrışma-bireyleşme sürecini sağlıklı bir şekilde atlatacağı, fakat çekingen bireylerin zorluk yaşayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bireylerin çekingenlikten uzaklaşarak güvengen nitelikler kazanması çok önemlidir. Kılıç (2010) ergenlerin güvengenlik düzeyiyle ebeveynlerine bağlanma arasında pozitif bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bir ergenin bağımsız bir birey olmaya doğru hareket etmesi sürecinde güvengen davranabilmesi ebeveynlerinden ayrışma-bireyleşme sürecinde başarılı olup olmayacağını belirleyen faktörlerden biridir (Aslan, 2013). Güvengenlik tanımları güvengen bireylerin dışadönük ve sosyal bireyler olduğunu göstermektedir. Dışadönüklük ise güvengen davranış özelliklerini ifade etmektedir (McCabe & Fleson, 2012). Bu açıdan güvengenliğin ayrışma-bireyleşme üzerinde yordayıcı olabileceği tahmin edilmektedir. Mazor ve Tal (1996) bireyselleşme konusunda yetersizlikleri olanların güven ifade etme ve güvengen davranışlarda bulunma konusunda zorluklar yaşadığını ve çekingen tutumlar gösterdiğini ifade etmektedir. Aslan (2013) güvengenliğin ayrılık anksiyetesi ile anlamlı ilişkisinin olduğu belirtiyor. Ayrıca bu değişkenlerin birbiriyle ilişkisini araştıran araştırma sayısı da çok azdır. Bu nedenle bu araştırmada güvengenliğin ayrışma-bireyleşme ölçeği alt boyutları olan kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisini yordayıp yordamadığını saptamak amaçlanmıştır. Türkiye'deki alanyazın incelendiğinde Aslan (2013) dışında ayrışma-bireyleşmeyle güvengenlik ilişkisini araştıran bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle ayrışma-bireyleşmeyle güvengenlik ilişkisini ortaya koyacak çalışmalara ve bu çalışmaların bulguları doğrultusunda yapılacak önerilere ihtiyaç vardır. Bu araştırmayla ergenlik döneminde bireylerin ayrışma-bireyleşmede yaşadıkları problemlerin çözümüne katkıda bulunacak veriler elde edileceği düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki hipotezlerin doğruluğu sınanmıştır.

1. Cinsiyet ayrışma-bireyleşme ölçeği alt boyutları olan kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisi puanlarını anlamlı farklılaştırmaktadır.
2. Güvengenlik ayrışma-bireyleşme ölçeğinin alt boyutlarından kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisini anlamlı yordamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ergenlerde ayrışma-bireyleşme ölçeğinin alt boyutları olan kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisiyle güvengenlik düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeye yönelik ilişkisel tarama modeli ile yapılmış bir çalışmadır.

Katılımcılar

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı II. döneminde Orta Anadolu'da bir ildeki 4 farklı lisede öğrenim gören 10. 11. ve 12. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Ölçeklerin uygulanacağı okul seçiminde öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip olması ve farklı başarı düzeylerinde olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya 324 kız (%66.40) ve 164 erkek (%33.60) olmak üzere toplam 488 öğrenci katılmıştır. Çalışmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve katılımcıların gönüllülüğü esas alınmıştır. Araştırmanın verileri Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği, Kendini Belirleme (Güvengenlik) Ölçeği ve katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ulaşabilmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların yaşları 16-18 arasında değişmektedir (Ort $\pm$ SS= 16.28 $\pm$ .92).

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu katılımcıların yaşı ve cinsiyeti gibi bilgilerden oluşmaktadır.

Güvengenlik Ölçeği: Bu ölçek Voltan-Acar ve Öğretmen (2007) tarafından bireylerin güvengenliklerini ölçmek için geliştirilmiştir. Bu ölçekte çekingenlik için 17, güvengenlik için 11 madde vardır. Ölçek 28 maddeden oluşan altılı likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekteki bazı maddeler ters puanlandığında ölçek toplam güvengenlik puanını vermektedir. Bu ölçme aracından alınacak puan 28 ile 168 arasındadır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği güvengenlik düzeyinin yüksek olduğunu ifade eder. Ölçeğin çekingenlik boyutunun iç tutarlılık katsayısı .83'tür. Güvengenlik boyutunun iç tutarlılık katsayısı .78'dir. Bütünü için de .87'dir. Bu ölçme aracı geliştirilirken test tekrar test tekniği için 35 kişilik bir örnekleme çalışması ölçek için bir sınırlılık olarak belirtilmiştir. Bu sebeple Voltan-Acar ve Öğretmen (2007) ölçeğinin bundan daha büyük bir örnekleme uygulanarak test tekrar test güvenilirliğine tekrardan bakılması tavsiye etmiştir ve 113 kişiden oluşan yeni bir örneklem grubuyla test tekrar test yöntemi kullanılarak güvenilirliğe yeniden bakılmıştır. Bu analiz sonuçlarına göre test tekrar test güvenilirliği toplam puan için .78 olarak hesaplanmıştır. Bu ölçme aracı, güvengenlik kavramını saldırganlıktan farklı bir kavram olarak ele alan ve bireylerin güvengenlik düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılacak geçerlik ve güvenilirliği olan bir ölçme aracı olarak kabul edilmektedir. Araştırmacılar tarafından bu araştırma kapsamında elde edilen verilerde ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise .85 olarak bulunmuştur.

Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği: Levine vd. (1986) geliştirilen ayrışma-bireyleşme ölçeği (The Separation-Individuation Test of Adolescence) Aslan ve Güven (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek bireylerin ayrışma-bireyleşme düzeylerini ayrılık kaygısı, reddedilme beklentisi ve kısıtlanma kaygısı alt ölçekleriyle saptamayı amaçlayan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı Reddedilme Beklentisi için .85, Ayrılık Kaygısı için .86, Kısıtlanma Kaygısı için .85'tir. Ölçeğin alt boyutları için hesaplanan iç tutarlık katsayısı Reddedilme Beklentisi için .82, Ayrılık Kaygısı için .75 ve Kısıtlanma Kaygısı için .79'dur. Bu veriler, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı reddedilme beklentisi için .80, ayrılık kaygısı için .72 ve kısıtlanma kaygısı için .77 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak için ilgili il milli eğitim müdürlüğünden gerekli resmi izinler alınmıştır. Bu çerçevede; 2018-2019 eğitim öğretim yılı II. döneminde Kendini Belirleme (Güvengenlik) Ölçeği, Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği ve kişisel bilgiler formu araştırmacı tarafından öğrencilere uygulanmıştır. Verilerin toplanması esnasında okul idarecileri ve öğrencilere araştırmanın amacı anlatılarak ölçekleri

cevaplandırabilecekleri uygun bir ortam ve zaman olmasına dikkat edilmiştir. Veri toplama araçlarına ilişkin gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ölçekler araştırmacının gözetiminde öğrenciler tarafından cevaplandırılmıştır ve bu işlem ortalama 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmış ve öncelikle verilerin homojenliği test edilmiştir. Örneklem normal dağılıma sahiptir. Çarpıklık değeri tüm değişkenler için -.12 ile .41 aralığındadır; basıklık değeri ise tüm değişkenler için -.48 ile .15 aralığındadır. Puanların çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1.00 sınırlarına yakın olması, puanların normalden aşırı sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, Çokluk & Köklü, 2010). Veri analizinde t-testi, Pearson korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon analizi ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Mahalanobis uzaklık değerine sahip olan aykırı değerlerin hesaplaması yapılmış ve uç değere sahip 10 veri, veri setinden çıkarılmıştır. Otokorelasyonu test etmede kullanılan Durbin-Watson değerleri 1.76 ve 1.89 aralığındadır.

Bulgular

Ön Analiz

Tablo 1 incelendiğinde ergenlerin ayrılık kaygısı puanının cinsiyet ($t_{(2-486)} = 3.11, p < .05$) değişkenine göre ortalamalar arası farkın anlamlı olduğu; buna karşın kısıtlanma kaygısı ($t_{(2-486)} = -1.40, p > .05$) ve reddedilme beklentisi ($t_{(2-486)} = .81, p > .05$) puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 1.

Cinsiyetin Ayrılık Kaygısı, Kısıtlanma Kaygısı, Reddedilme Beklentisi ve Güvengenlik Üzerindeki Etkisi.

	Cinsiyet		$t_{(488)}$	P
	Kız (n=324) Ortalama $\pm$ SS	Erkek (n=164) Ortalama $\pm$ SS		
Ayrılık Kaygısı	35.24 $\pm$ 7.89	32.84 $\pm$ 8.37	3.11	.00
Kısıtlanma Kaygısı	20.02 $\pm$ 6.47	20.85 $\pm$ 5.55	-1.40	.16
Reddedilme Beklentisi	33.66 $\pm$ 9.63	32.94 $\pm$ 8.30	.81	.42
Güvengenlik	109.14 $\pm$ 20.83	106.35 $\pm$ 18.86	1.41	.15

Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Tablo 2’de korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; güvengenlikle ayrışma-bireyleşme alt boyutları arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişkinin olduğunu görülmektedir. (*Ayrışma-bireyleşme alt boyutlarındaki yüksek puan ayrışma-bireyleşmede olumsuzluğun düşük puanlar ise ayrışma-bireyleşmede olumlu bir durumun göstergesidir.*)

Tablo 2.

Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyonlar.

Değişkenler	Ortalama $\pm$ SS	Güvengenlik	AK	KK	RB
Güvengenlik	108.21 $\pm$ 20.21	1.00			
AK	34.43 $\pm$ 8.12	-.37*	1.00		
KK	20.30 $\pm$ 6.18	-.21*	.26*	1.00	
RB	33.42 $\pm$ 9.20	-.29*	.39*	.49*	1.00

* $p < .01$ AK: Ayrılık Kaygısı, KK: Kısıtlanma Kaygısı, RB: Reddedilme Beklentisi

Regresyon Analizi Sonuçları

Cinsiyet, ayrılık kaygısı puanlarını anlamlı farklılaştırdığı ve normal dağılıma sahip olduğu için dummy değişken olarak tanımlanmış ve regresyon analizine dâhil edilmiştir. Öğrencilerin güvengenlik puanlarının ayrılık kaygısı puanlarını ne ölçüde yordadığını belirlemek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.
Regresyon Analizi Sonuçları.

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	R ²	F	β	t
Ayrılık Kaygısı	Cinsiyet	.02	9.70**	-.14	-3.11**
	Cinsiyet	.17	48.43*	-.17	-3.97*
	Güvengenlik			-.38	-9.25*
Kısıtlanma Kaygısı	Güvengenlik	.05	22.98*	-.21	-4.79*
Reddedilme Beklentisi	Güvengenlik	.09	45.84*	-.29	-6.77*

*p = .00, **p < .01

Tablo 3'te yer alan regresyon analizi sonuçlarına göre güvengenlik ve cinsiyetin ayrılık kaygısını negatif yönde (%17.00) yordadığı saptanmıştır. Öğrencilerin güvengenlik puan ortalamalarının ayrışma-bireyleşme ölçeği alt boyutları olan reddedilme beklentisi ve kısıtlanma kaygısı puanlarını ne ölçüde yordadığını belirlemek için doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'e eklenmiştir. Cinsiyet; kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi alt boyutlarını anlamlı farklılaştırmadığı için analize dahil edilmemiştir. Regresyon analizinde güvengenliğin kısıtlanma kaygısının (%5.00), reddedilme beklentisinin (%9.00) negatif yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Bu çalışmada, ergenlikte kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisi üzerinde güvengenlik değişkeninin yordayıcı etkisi incelenmiştir. Yapılan ön analizde güvengenlik ile ayrışma-bireyleşme alt boyutları arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuç ergenlikteki ayrışma-bireyleşme sürecini doğru yorumlamak için önem arz etmektedir.

Ayrışma-bireyleşmede önemli bir faktör olan anne babadan ayrılma durumunda yaşanan kaygıda cinsiyetin rolü görmezden gelinemeyecek derecede önemlidir. Ayrıca bu araştırma bulgularına göre cinsiyet ayrılık kaygısı puanlarını anlamlı farklılaştırmaktadır. Fakat reddedilme beklentisi ve kısıtlanma kaygısı puanlarını anlamlı farklılaştırmamaktadır. Doğru-Çabuker ve Balcı-Çelik'in (2019) araştırmasında kısıtlanma kaygısı cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentileri cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir. Bu veriler kısıtlanma kaygısı ve ayrılık kaygısı boyutuyla bu araştırmanın sonuçları ile paralellik gösterirken; reddedilme beklentisi boyutuyla paralellik göstermemektedir. Kadınlardan bağlılık ve ilişkiyi devam ettirme rollerinin erkeklere göre daha fazla beklenmesi (Polat, 2013), ayrışma-bireyleşme sürecinde özellikle ayrılık kaygısının daha sıkıntılı geçmesine ve kimlik kazanmanın zorlaşmasına neden olabilmektedir. Chen (2016), duygusal bağımsızlığın, kültürel olarak ayrışma-bireyleşme yapılarıyla ilgili olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan ayrışma-bireyleşmenin bu boyutunun kadınlarda kültürel etkenler tarafından etkilendiği söylenebilir. Ayrıca kızların hem ayrışma-bireyleşme sürecinde hem de psikolojik uyum bakımından erkeklere göre daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür (Yaman, 2005). Çünkü Türk toplumunda çekingen davranış kadınlarda iyi bir davranış olarak görülürken, erkeklerde ise bir eksiklik olarak görülmektedir. Erkeklerin daha güvengen davranması beklenirken kadınların güvengen davranmasına yönelik beklenti azdır (Sayar, Solmaz, Öztürk, Özer & Arıkan, 2000). Bu açıdan kadınların aileden ayrışmasında ve bağımsız kimliğini oluşturmada daha fazla zorlandıkları söylenebilir.

Bu araştırmanın bir diğer hipotezi güvengenliğin kısıtlanma kaygısı, ayrılık kaygısı ve reddedilme beklentisini negatif yordayacağı idi. Bu çalışmada da ergenlerin güvengenliklerinin ayrılık kaygısı, kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi puanlarını negatif yönde yordadığı saptanmıştır. Ebeveynlerinden ayrışamayarak bireyleşmeyi sağlayamayan ergenler, çevrelerine daha az uyum sağlayarak (Sauber, L'Abate & Weeks, 1985) kontrol edilme ve terkedilme kaygısı yaşarlar (La Sala, 2002). İstendik bir nitelik olan güvengenlik kazanımında ise ebeveynlerle kurulan bağın kalitesi çok önemlidir (Özer, 2011). Bu açıdan güvengen niteliklere sahip bireylerin, ailelerinden daha sağlıklı ayrışacağı ve psikolojik sağlamlığı yüksek yetişkinler olabileceği söylenebilir. Bu araştırma sonuçlarına göre olumlu bir özellik olan güvengenlik ile ayrışma-bireyleşme alt boyutları (ayrılık kaygısı, kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi) arasındaki negatif ilişki güvengenliğin ayrışma-bireyleşmede önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Güvengenlik aynı zamanda ayrılık anksiyetesi ve reddedilme beklentisinin anlamlı yordayıcısıdır (Aslan, 2013). Maqbool-Parray ve Kumar (2017) güvengen tutumun ergenlerin benlik algısını yükselterek stres düzeylerini düşürdüğünü ve duygusal iyilik haline olumlu etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca güvengenlik bireyin kendine güvenmesini, kişisel isteklerinin giderilmesini ve içinde yaşadığı topluma uyumlu olmasını sağlamaktadır (Görmez, 2014). Güvengenlik yükseldikçe ayrışma-bireyleşme alt boyutları puanlarında düşme görülmektedir. Puanların düşmesi ayrışma-bireyleşmede beklenen bir durumdur. Görülüyor ki güvengen bireyler ayrılık durumunda yaşanan kaygının en asgari düzeyde yaşanmasında, diğer insanlara karşı hissedilen reddedilme beklentisinin düşmesinde ve kısıtlanma kaygısının yaşanmamasında sahip olunması gereken istendik kişilik özelliklerinin pek çoğuna sahip bireylerdir. Güvengen bireylerin aynı zamanda öz-saygıları yüksektir (Tagay et al., 2018). Çünkü güvengen birey, etkili iletişim kurar, sosyal becerilere sahiptir, çevreye uyumludur, toplumsal yaşamında başarılıdır. Bu kişiler, hayır diyebilme ve başkalarıyla aralarına sınır koyabilme becerisine sahiptirler. Ayrıca güvengen kişilerin duygularını açık bir biçimde rahatça ifade edebildiklerini, kendi haklarını kullanma konusunda çekingenlik göstermediklerini ve tüm bunları yaparken başkalarının haklarına saygı duyduklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda güvengen olmak hem bireyin kişisel anlamda ihtiyaçlarının karşılanmasını hem de topluma sağlıklı bir biçimde uyum sağlayabilmesini desteklemektedir (Voltan, 1980). Bu durum da bireylerin sağlıklı kimlik kazanımına olumlu katkıda bulunmaktadır. Alan yazında bu araştırma verileriyle zıt bulgulara sahip herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu sonuç da araştırma bulgularının geçerliliğini artırmaktadır.

Güvengen olmanın tam tersi özelliklere sahip çekingen bireyler ise kendi haklarını aramakta zorlanır, duygularını istedikleri gibi ifade edemezler ve etkili iletişim becerilerine sahip değildirler. Dolayısıyla çekingen bireyler sosyal olarak da kendilerini yetersiz görürler (Mc Whirter & Voltan-Acar, 2005). Çekingen insanlar utangaç, çaresiz ve mağdur davranırlar. Harekete geçme veya konuşma gücü ya da becerisi yok gibi görünürler ve gerçek benliklerini gizli tutmaya çalışırlar. Haklarının başkaları tarafından ihlal edilmesine izin verirler. İhtiyaçlarını, isteklerini, duygularını belirtmezler ve çoğunlukla kaygılı, kızgın ve heyecanlıdır, fakat bu duygularını içlerinde tutarlar (Doty, 2018). Bu özelliklere sahip bireylerin anne babadan sağlıklı ayrışarak kimlik kazanmasının da bu bireyler için zorlayıcı bir durum olacağı görülmektedir. Ayrıca reddedilme kaygısı ve ayrılık kaygısı yüksek olan ergenlerin daha depresif oldukları ve olumsuz duyguları daha çok yaşadıklarından (Taşkın, Yüksel & Özmen, 2009) bu bireylerin güvengen tutumlar kazanması önem arz etmektedir. Yukarıda belirtilen araştırma bulgularına bakıldığında çekingen bireylerin ayrışma-bireyleşme sürecinde olumsuz deneyimler yaşayacağı ve kimlik kazanma sürecinde zorlanacakları söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında bu sonuçlar güvengenlik ve ayrışma bireyleşme arasındaki ilişkiyi ifade eden bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Alanyazındaki çalışmalar ayrışma-bireyleşme sürecini çok fazla sorun yaşamadan atlatmanın sosyal uyumla olumlu, yalnızlıkla negatif bir ilişkisinin olduğunu göstermiştir (Hoffman & Weiss, 1987; Rice, Cole & Lapsley, 1990). Güvengenlik de bir sosyal beceri olarak değerlendirilir (Altun, 2006). Bu nedenle de güvengen olanlar sosyal becerileri olan uyumlu bireylerdir. Bu araştırmanın bulguları da güvengenlik ile ayrışma-bireyleşme alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişki ve güvengenliğin ayrışma-bireyleşme alt boyutlarının negatif yönde yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar kişilik gelişiminde kritik bir dönem olan ergenlikte bireylerin çekingenlikten sıyrılarak güvengenleşmesinin özerk bir kişilik geliştirebilmesi açısından çok önemli katkısı olduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında güvengen

bireylerin ayrışma-bireyleşmede daha başarılı oldukları; çekingen (yalnızlaşmış) bireylerin güvengen bireyler kadar başarılı olamadıkları söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarından da anlaşılacağı gibi ayrışma-bireyleşme süreci gelecekteki olası problemlerin yordayıcısı niteliğinde olduğu için bundan sonra yapılacak yeni araştırmalarda ergen bireyler için önemli bir gelişim becerisi olan ayrışma-bireyleşme konusu, üzerinde durulması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelecekte yapılacak benzer araştırmalarda ergenlik dönemindeki ayrışma-bireyleşme sürecini etkileyen sosyo-kültürel etkiler ve ebeveyn tutumlarının etkileri araştırılabilir.

Ergenlik döneminde bireylerin güvengen tutumlar sergilemesini sağlayacak ve gençleri çekingen olmaktan uzaklaştıracak sosyal proje ve faaliyetler düzenlenebilir. Öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olan öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik olarak ayrışma-bireyleşmenin önemi ve güvengen becerilerin neler olduğu ile ilgili bilgilendirici çalışmalar (broşür, okul web sitesi üzerinden paylaşımlar) ve hizmet içi eğitimler yapılabilir. Gelişimsel rehberlik anlayışına uygun olarak önleyici psikolojik danışma hizmetleri kapsamında öğrencilerin ve ailelerin farkındalığı artıracak seminerler düzenlenebilir. Bu konuda rol model olabilecek akran destek programları hazırlanabilir. Ayrıca ayrışma-bireyleşme sürecinde ebeveynlerin destekleyici iletişimleri çok önemli olduğundan ergenlerin bu becerilerini geliştirmek için aile eğitimleri düzenlenebilir.

Bu araştırmanın sonuçları sınırlılıkları çerçevesinde dikkatle değerlendirilmelidir. Bu çalışmanın sonuçlarının bu araştırmada kullanılan ölçme araçları ve örneklem grubuyla sınırlı olduğunu vurgulamak gerekir. Araştırma sonuçları, çalışma grubuna katılan bireylerin kişisel görüşlerine dayanmaktadır ve bu çalışma benzeri sosyo-kültürel yapıdaki ve gelişim aşamasındaki bireyler açısından yorumlanabilir. Bu araştırma farklı sosyo-demografik özelliklere sahip örneklem gruplarıyla tekrarlanarak sonuçlar karşılaştırılmalı bir biçimde incelenebilir.

References

- Ahmadi, H., Daramadi, P. S., Asadi-Samani, M., & Sani, M. R. M. (2017). Effectiveness of group training of assertiveness on social anxiety among deaf and hard of hearing adolescents. *The International International Tinnitus Journal*, 21(1), 14-20.
- Alberti, R., & Emmons, M. (2002). *Your perfect right, A guide to assertive living* (Çev. S. Katlan). Ankara: Hyb Yayınları.
- Altun, E. (2006). *The effects of rational emotive based assertiveness training on the levels of irrational beliefs and assertiveness of fifth-grade primary school*. Unpublished master thesis, Gazi University, Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Aslan, S. (2013). Separation-individuation and assertiveness in late adolescents. *Romanian Journal of Applied Psychology*, 15(1), 27-32.
- Aslan, S., & Güven, M. (2009). The adaptation of individuation-separation scale of adolescence: validity and reliability studies. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 16(3), 123-128.
- Bartle, S. E., & Anderson, S. A. (1991). Similarity between parents' and adolescents' levels of individuation. *Adolescence*, 26(104), 913-924.
- Bartle-Haring S., Brucker P., & Hock, E. (2002) The impact of parental separation anxiety on identity development in late adolescence and early adulthood. *Journal of Adolescent Research* 17(5), 439-450.
- Blos, P. (1989). *The adolescent passage*. Madison, Connecticut: International Universities Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2010). *Statistics for social sciences* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Chen, C. C. (2016). *Psychological individuation east and west: The cross-cultural validity of a brief measure of separation-individuation*. Unpublished doctorate thesis. University of Cincinnati, Taiwan.
- Crespi, T. D., & Sabatelli, R. M. (1993). Adolescent runaways and family strife: A conflict-induced differentiation framework. *Adolescence*, 28, 867-878.
- Çelik, H. (2016). *İçimizdeki psikolojik kayıplar: Belirsiz kayıp babalar*. İstanbul: Nobel Bilimsel Eserler.
- Delamater, R. J. & Mcnamara, J. R. (1986). The social impact of assertiveness: Research findings and clinical implications. *Behavior Modification*, 10(2), 139-158.
- Diñyürek, S., Çağlar, M., & Birol, C. (2010). Assertiveness and focus of control level: impacts to the future. *Hacettepe University Journal of Education*, 39, 142-150.
- Doğru-Çabuker, N., & Balcı-Çelik, S. (2019). Investigation of relationship between university students' perceptions of the separation, individuation and identity. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 38(1), 53-72.
- Doty, L. (2018). *Communication and assertion skills for older persons*. Washington: Taylor & Francis.
- Downing, H. M., & Nauta, M. M. (2010). Separation-individuation, exploration and identity diffusion as mediators of the relationship between attachment and career indecision. *Journal of Development*, 36(3), 207-227.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company
- Fuspita, H., Susanti, H., & Putri, D. E. (2018). The influence of assertiveness training on depression level of high school students in Bengkulu, Indonesia. *Enfermeria Clinica*, 28, 300-303.
- Gharehbaghy, F. (2011). An investigation into Bowen family systems theory in an Iranian sample. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 5(1), 56-64.
- Görmez, E. (2014). *Mass media use of high school students with state investigation of the properties assertiveness*. Unpublished master thesis, Atatürk University, Institute of Educational Sciences, Erzurum.

- Gürlek-Yüksel, E. (2006). *Properties of separation-individuation process and related factors in university students*. Unpublished doctorate thesis. Celal Bayar University, Faculty of Medicine, Manisa.
- Hoffman, J. A., & Weiss, B. (1987). Family dynamics and presenting problems in college students. *Journal of Counseling Psychology*, 34, 157–163.
- Kağitçibaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context, implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Karadayı, F. (1998). *Related autonomy concept, measurement, development, social importance, youth and society-specific assessments*, Adana: Çukurova University Publicaiton.
- Kılıç, G. (2010). *An analysis of adolescents assertiveness level according to the attachment patterns towards their parents and specific demografic variables: The example of Darıca*. Unpublished master thesis, Çukurova University, Institute of Social Sciences, Adana.
- Kins, E., Soenenes, B. & Beyers, W. (2011). Why do they to grow up so fast? “Parental separation anxiety and emerging adults” pathology of separation individuation. *Journal of Clinacal Psychology*, 67(7), 647-666. doi: 10.1002/j cl p.20786
- Kiraz, E. (2016). *Anger, assertiveness and related factors among adolescents*. Unpublished master thesis, Adnan Menderes University, Institute of Social Sciences, Aydın.
- Kroger, J. (1985). Separation-individuation and ego identity status in New Zealand University students. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(2), 133-147.
- Lapsley, D. K., & Edgerton, J. (2002). Separation–individuation, adult attachment style and college adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 80(4), 484–493.
- Lapsley, D. K., & Stey, P. (2010). *Separation-individuation*. In I. Weiner & E. Craighead (Eds.), *Corsini’s Encyclopedia of Psychology*. New York: Wiley.
- Levine J. B., Green C. J., & Millon T. (1986). The separation-individuation test of adolescence. *Journal of Personality Assessment*, 50(1), 123-137.
- Levine, J. B., & Saintonge, S. (1993). Psychometric properties of the separation-individuation test of adolescence within a clinical population. *Journal of Clinical Psychology*, 49(4), 492-507.
- Mahler, S. M., Pine, F., & Bergman, A. (2003). *İnsan yavrusunun psikolojik doğumu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Manicavasagar, V., Silove, D., & Curtis, J. (1997). Separation anxiety in adulthood: A phenomenological investigation. *Comprehensive Psychiatry*, 38(5), 274-282.
- Maqbool-Parray, W., & Kumar, S. (2017). Impact of assertiveness training on the level of assertiveness, self-esteem, stress, psychological well-being and academic achievement of adolescents. *Indian Journal of Health and Well-being*, 8(12), 1476-1480.
- Mazor, A., & Tal, I. (1996). Intergenerational transmission: The individuation process and the capacity for intimacy of adult children of Holocaust survivors. *Contemporary Family Therapy*, 18(1), 95-113.
- McCabe, K. O., & Fleenon, W. (2012). What is extraversion for? Integrating trait and motivational perspectives and identifying the purpose of extraversion. *Association for Psychological Science*, 23, 1498-1505
- McWhirter, J., & Voltan-Acar, N. (2005). *Communication with the child*. İstanbul: MEB Publication.
- Meeus, W., Oosterwegel, A., & Vollebe, W. (2002). Parental and peer attachment and identity development in adolescence. *Journal of Adolescence*, 25, 93–106.
- Mofrad, S. K., & Mehrabi, T. (2015). The role of self-efficacy and assertiveness in aggression among high-school students in Isfahan. *Journal of Medicine and Life*, 8(4), 225-231.
- Neinstein, L. S., Gordon C. M., Katzman, D. K., Rosen, D. S., & Woods, E. R. (2009). *Handbook of adolescent health care*. United States: Lippincott Williams & Wilkins.

- Özer, M. (2011). *The relations between guilt-shame, attachment, perceived parenting (mother) style and psychological symptoms*. Unpublished master thesis, Kara Harp Okulu Komutanlığı, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, İ., & Özen, A. (2008) The relation between submissive behaviours and self esteem state among nursing students. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 53-58.
- Pamuk, U. E. (2013). *The relationship among secondary school students' assertiveness level and peer pressure*. Master Thesis, Yeditepe University, Institute of Social Sciences, İstanbul.
- Polat, Ü. (2013). *Examination of relationship between late adolescents promotion/prevention self-regulatory focuses with security attachment to parents and separation-individuation levels from them*. Unpublished master thesis, Maltepe University, Institute of Social Sciences, İstanbul
- Rakipi, S. (2015). *Parenting styles: Their impact on adolescent separation and college adjustment*. Unpublished doctorate thesis, Capella University, Minneapolis.
- Rice, K. G., Cole, D., & Lapsley, D. (1990). Separation-individuation, family cohesion, and adjustment to college: Measurement validation and test of a theoretical model. *Journal of Counseling Psychology*, 37(2), 195–202. d
- Sabaka, S. M. (2009). *Psychometric integrity of a measure of dysfunctional separation-individuation in young adolescents*. Unpublished doctorate dissertation, Ball State University, Muncie.
- Sayar, K., Solmaz, M., Öztürk, M., Özer, Ö. A., & Arıkan, M. (2000). Avoidant personality disorder in generalized social phobia and its impact on psychopathology. *Clinical Psychiatry*, 3(3), 163-169.
- Simarmata, E. R., & Rahayu, A. (2018). Correlation between assertiveness and empathy with adolescent's social adjustment in social home of South Jakarta. In *Universitas Indonesia International Psychology Symposium for Undergraduate Research (UIPSUR 2017)*. Atlantis Press.
- Skowron, E. A., Wester, S. R., & Azen, R. (2004). Differentiation of self-mediate college stress and adjustment. *Journal of Counseling And Development*, 82, 69-80.
- Tagay, Ö., Önen, Ö., & Polat, İ. C. (2018). Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ile güvengenlik ve özsaygıları arasındaki ilişki. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 261-269.
- Taşkın, E. O., Yüksel, E. G., & Özmen, E. (2009). The relationship between separation individuation and depression in first grade students of university. *Anatolian Journal of Psychiatry* 10(3), 174.
- Townend, A. (2007). *Assertiveness and diversity*. New York: Palgrave Macmillan
- Trudeau, L., Lillehoj, C., Spoth, R., & Redmond, C. (2003). The role of assertiveness and decision making in early adolescent substance initiation: Mediating processes. *Journal of Research on Adolescence*, 13(3), 301-328.
- Volcan, N. (1980). *Grupla atılganlık eğitiminin bireyin atılganlık düzeyine etkisi*. Unpublished doctorate thesis, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yaman, B. (2005). *The effect of parent-marital relationship and family relations on separation, individualization and psychological adjustment in adolescents*. Unpublished master thesis, Ege University, Institute of Social Sciences, İzmir.
- Yüncü, Z., Gürçay, E., Kabasakal, Z. T., Özbaran, B., Tamar, M., & Aydın, C. (2009). The separation individuation process in the adolescents who have substance use disorder. *New Symposium Journal*, 47(4), 225-234.